



ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԵՐԹ ՔՍԱՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՂԻՈՎ



Վերահաստատելով Քսանդրոս «Կեցցէ՛ Զայաստանը» աղաղակը, Սոցիալ Դեմոկրատ Զնչակեան Կուսակցութեան Լիբանանի շրջանը Ուրբաթ, 27 Յունիս 2025-ի երեկոյեան ոգեկոչեց 1915-ին Պոսոյ Սուլթան Պայազդիտ հրապարակին վրայ կախաղար Բարձրացած հնչական Քսան Դէլակարնեան ճախտակութեան 110-րդ տարելիցը: Մարշալ Լիբանանի շրջանի Վարիշ մարմինին ճախածեմունքեմը, Պէյրութի Սիւլէի

խորհուրդներու անդամներ Յովհաննէս Պէպքեան եւ Գարու խաչիկեան, Զնչակեան
կուսակցութեան հովանաւորութիւնը վայելող միութիւններու եւ կառոյցներու ատենա-



քաղամասի Saint Coeurs վարժարանի սրահին մեջ կազմակերպված հանդիսութեան ներկայ գտնուեցան Լիբանանի հայոց թեմի բարեօշան առաջնորդ Տ. Շահէ արք. Փանոսեան, Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Ռայոց Պէրյուրի առաջնորդական թեմի օգնական եպիսկոպոս Յ. Գրիգոր Պատիշահ, Մ.Յ.Հ.Ա.Ե Ս ներկայացուցիչ վեր. Նշան Պազգավեան, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչ Տ. Ստեփանոս Ծ. վրդ. Փաշայեան, արժանապատիւ քահանաներ, Լիբանանի հայոց թեմի Ազգային վարչութեան ատենապետ Յակոբ Ասլանեան, Պէրյուրի մէջ Հայաստանի Համընթալտութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպանի ներկայացուցիչ Հայաստանի հիւլապատու Սերդակ Սարգիսեան, ՍԴՀԿ Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ ընկ. Համբիկ Սարաֆեան եւ վարչութեան անդամ ընկ. Ալեքսան Թեշկերեան, Լիբանանի շրջանի Վարիշ մարմինի ատենապետ ընկ. Վանիկ Տագետեան եւ անդամներ, ՅՅԻ Լիբանանի Կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչ Ալպեր Պալապանեան, ՈԱԿ Լիբանանի Շրջանային վարչութեան ատենապետ տղք. Աւետիս Տագետեան, ՀՄՄ-ի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ ընկ. Սիսաք Նաճարեան, ՀԲԸՄ-ԶԵԸ-ի Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Յակոբ ճըղըրեան, Ազգային ազատ հոսանք եւ Լիբանանեան ուժեր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներ Ռաֆֆի Խանձեան եւ տղք. Ռիշար Գոյունեան, Պուրժ Հանուտի փոխքաղաքապետ Յակոբ Այվաճեան, Պէրյուրի եւ Սին էլ Ֆիլի քաղաքապետական



պետներ ու ներկայացուցիչներ, թաղապետներ, լիբանանահայ լրատուական, մարզական, մշակութային, կրթական կազմակերպություններու ներկայացուցիչներ եւ լիբանանահայերու բազմութիւն մը:



ՀԱՍ-ի փողերախառնվածքը կատարողութեամբ «Քուկլունե Հիլուաթան», «Մեր Հայրենիք» եւ «Առ Հեշակ» քայլերգներու ունկնդրութեան տեղ, ՄԴՀԱ Լիբանանի շրջանի Վարիշ մարմնիի անդամ ընկ. Տիգրան Սիիրանեան արտասանեց բացառապէս խոսքը: Ան կոչ ուղղեց մէկ վայրէջանալ յոսկայա լռութեան փոխարէն հանդիսութիւնը սկսիլ Քսաննետու վերջին՝ «Կեցցէ: Հայաստանը բացազանչութեամբ», ապա ընդգծեց Քսաննետու արժանիքները անձնագոհութիւն եւ ազգասիրութիւն, համամարդկային արժեքներ, անկախութիւն եւ համագործակցութեան ոգի: «Լիբանանեան ու հայաստանեան

Շարունակությունը տեսնել էջ 2

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՅԱՏՈՒԿ ԹԻՒԸ ԿԸ ՇՈՎԱՆԱԻՈՐԷ
ԱՊՈՒ ՏԱՊԻԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ԸՆԿԵՐԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ՖՈՆԸ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԵՐԹ ՔԱՐՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՂԻՈՎ

իրականություններում մեջ որքան օգտակար պիտի ըլլար Քսաններու արժանիքներուն վերակենդանացումը», ըսաւ ան՝ մաղթելով, որ երիտասարդութիւնը շարունակէ ոգեշնչուիլ երիտասարդ Քսաններով՝ ըլլալով յանդուգն, խոհեմ եւ շրջահայեաց։ Քսաններու նահատակութեան մասին «Քսանները անմահ են» վաւերագրական տեսերիզի ցուցադրութենէն ետք, հնչակեան երիտասարդութեան խօսքը փոխանցեց ՍԳՀԿ «Տխրունի» Ուս. Երիտ. միութեան ատենապետ ընկ. Սեւակ Իզմիրլեան, որ շեշտեց, թէ «Փարամազին եւ անոր 19 ընկերներուն յեղափոխական սկզբունքները եւ ուղեգիծը կը մնան այժմեական, որովհետեւ այսօր եւս կառչած կը մնանք հայ ազգը զօրացնող եւ ազգային արժանապատուութիւնը բարձր պահող բոլոր առաքինութեանց»։ Ան վստահեցուց, որ հնչակեան երիտասարդութիւնը իր ուխտը վերանորոգելով կ'ամրապնդէ նուիրածութիւնը Հայրենիքին ու մարդկային արժէքներուն։ «Թող Քսանները մեզմէ իրաքանչիւրին համար ըլլան յուշարարներ՝ զոհուելու, նուիրուելու եւ կառչած մնալու ընկերվարական գաղափարախօսութեան, կերտելու համար բոլորիս երազած Հայրենիքը», ըսաւ ընկ. Իզմիրլեան։



ՍԳՀԿ Լիբանանի շրջանի Վարիչ մարմինի ատենապետ ընկ. Վանիկ Տազետեան իր խօսքին մէջ դիտել տուաւ, թէ մայր Արաքսի արեւելեան ափին ամբողջական Հայաստանի մէկ հատուածին վրայ անվիճելի իրականութիւն է Քսաններուն տեսած հայկական պետականութեան երրորդ հանրապետութիւնը։ Ան շեշտեց, թէ այսօր որպէս ժառանգորդներ անհրաժեշտ է կառչած մնալ Հայրենիքին, աջակցիլ սահմանի անձեռնմխելիութեան, բարգաւաճումին, ժողովրդավարութեան եւ ընկերային արդարութեան։

Անդրադառնալով լիբանանեան վերջին զարգացումներուն, ընկ. Տազետեան վերստին ողջունեց Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Ժոզէֆ Սուհի ընտրութիւնը, գնահատեց անոր եւ վարչապետ Նաուաֆ Սալամի կառավարութեան դրական աշխատանքը, ինչպէս նաեւ Լիբանանի ամբողջ տարածքին բանակին հեղինակութիւնը ամրապնդելով ապօրինի զէնքի երեւոյթին վերջ տալու ջանքերը։



Խօսելով լիբանանահայ համագործակցութեան մասին, ատենապետը կոչ ուղղեց զալիք խորհրդարանական ընտրութիւններուն վերականգնելու հայ համայնքին ճշգրիտ ներկայացուցչութիւնը Լիբանանի խորհրդարանին մէջ եւ Պելրուքի քաղաքապետութեան պարագային յաջող փորձը ընդհանրացնել նաեւ հայահոծ այլ քաղաքապետութիւններու խորհուրդներուն մէջ։ «Այսօր եկած ենք հաստատելու մեր հանրութեան, որ Հնչակեան կուսակցութիւնը աւելի միասնական է քան երբեւէ, իր հովանիին տակ գործող միութիւններով, կառոյցներով եւ ամբողջական կարողականութեամբ։ Ան վճռած է շարունակել իր անսակարկ պայքարը յանուն Լիբանանի ինքնիշխանութեան, օրէնքի գերակայութեան, տարածքային ամբողջականութեան եւ լիբանանահայ համայնքի բարօրութեան ու միասնականութեան», ընդգծեց ընկ. Տազետեան։

Ազգային ու յեղափոխական երգերով հանդէս եկան ընկ. Յովիկ Թաֆրանեանն ու յատուկ այս առթիւ հրաւիրուած հայրենի երգիչ Սմբատ Խալաթեանը։



Հանդիսութեան գլխավոր ուղերձին մէջ, ՍԳՀԿ Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ ընկ. Համբիկ Սարաֆեան անդրադարձաւ թէ՛ պատմական իրողութիւններուն, թէ՛ մերօրեայ զարգացումներուն եւ յստակացուց շարք մը հրատապ թղթածրարներուն վերաբերեալ Հնչակեան կուսակցութեան դիրքորոշումները։ Յիշեցնելով Փարամազի ամէնէն յայտնի խօսքերէն մէկը՝ «հայը մեռնում է կաթիլ առ կաթիլ։ Հայը մի անգամ էլ պիտի մեռնի, որ հայը ապրի», ընկ. Սարաֆեան նշեց, թէ Քսանները մեզի կը փոխանցեն կարեւոր երեք՝ ազատագրութեան, համամարդկային պայքարի եւ անկախութեան խորհուրդները։ Ան յիշեցուց, թէ հնչակեանները կը պայքարէին ոչ միայն հայութեան համար, այլ Օսմանեան կայսրութեան մէջ անարդարութեան մատնուած բոլոր ժողովուրդներուն համար, յանձնառու մնալով համամարդկային արժէքներուն։ «Մեր դասակարգային պայքարը եղած է ոչ միայն հայութեան համար, այլ յանուն աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն մանաւանդ անոնց, որոնք մաս կը կազմէին Օսմանեան կայսրութեան», շեշտեց ատենապետը։ «Մեր նահատակներուն վերջին բառերն էին «Կեցցէ՛ Հայաստանը», որովհետեւ այդ օրերուն Հայաստան հասկացողութիւնը գոյութիւն չունէր», նշեց ընկ. Սարաֆեան՝ աւելցնելով, որ անկախութիւնը շատ չուշագաւ, իսկ այսօր մեր պարտականութիւնն է զուրգուիլ մեր անկախ հայրենիքին, մանաւանդ նորօրեայ դժուար իրավիճակներուն մէջ, որոնք կը դիմագրաւէ ոչ միայն Հայաստանը, այլեւ համայն աշխարհը։ Խօսելով մեր դիմագրաւած վտանգներուն մասին, ՍԳՀԿ Կեդրոնական վարչութեան ատենապետը բացատրեց, թէ աշխարհը այսօր փոխուած է եւ այլեւ չկայ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ետք տիրող վիճակը, հետեւաբար ամէնէն կարեւոր գործոններն են դիւանագիտութիւնն ու խաղաղութեան ձգտումը, այլապէս մեզի կը սպասեն արհաւիրքներ։ Անդրադառնալով ներհայաստանեան վերջին զար-

Շարունակուած էջ 1-էն

գացումներուն եւ երկրին մէջ ստեղծուած լարուածութեան, ընկ. Սարաֆեան մաղթեց, որ եկեղեցին միջամուխ չդառնայ քաղաքական կեանքին։ «Մտահոգութիւնը այն է, որ մեր ազգային կառոյցը Հայ առաքելական եկեղեցին պէտք չէ խառնուէր քաղաքական հոլովոյթներուն եւ մասնակից դարձնէր նաեւ Սփիւռքը», շեշտեց ատենապետը, անընդունելի համարելով քաղաքական գործիչներու եւ հոգեւորականներու գռեհիկ յայտարարութիւնները։ Ան խօսեցաւ Հայաստանի առջեւ յայտնուած հնարաւորութիւններուն, արտաքին կապերուն մասին՝ ներառեալ Երեւան-Անգարա յարաբերութիւնները։ «Մենք կ'ողջունենք Հայաստան-Թուրքիա պետութենէ-պետութիւն փոխյարաբերութիւնները՝ ելլելով պետական շահերէն, զայն զանազանելով հայ-թրքական յարաբերութիւններէն», շեշտեց ան, ողջունելով Հայաստանի այսօրուայ արտաքին քաղաքականութեան ուղղութիւնը։ Ընկ. Սարաֆեան շեշտեց, որ Հայաստան պէտք է միաժամանակ լաւ յարաբերութիւններ ունենայ թէ՛ Արեւմուքին թէ՛ Ռուսիոյ հետ, ահագանգելով որ Մոսկուայի հետ խորացած կապերը խզելը կրնար փլուզել երկրին տնտեսութիւնը։ Ան մաղթեց, որ Երեւան ունենայ իրապէս անկախ քաղաքականութիւն վարելու կարողութիւն, զգուշացնելով արտաքին կողմերու վրայ վստահելու հնարաւոր վտանգներէն եւ ձախողութիւններէն, որոնց ծանօթ ենք մեր պատմութեան զանազան



դրուագներէն։ «Մենք պիտի որոշենք մեր ապագան եւ վճռենք, թէ ինչպէս պիտի տնօրինենք մեր ռազմական վիճակը», ըսաւ ան եւ ահագանգեց, թէ պատերազմը տակաւին չէ աւարտած, ուստի պէտք է աշաւուրջ ըլլալ կանխելու զալիք վտանգը։ Ան կոչ ուղղեց դասեր քաղելու վերջին պատերազմներէն ու վերաթեւորելու տեղի ունեցածը, փոխանակ դաւաճանութեան ամբաստանութիւններ փոխանակելու։ «Մեր հիմնական մտահոգութիւնը կը մնայ Հայրենիքի սահմանի եւ ինքնիշխանութեան պաշտպանութիւնը։ Այս առումով անհրաժեշտ է բարեկարգել յարաբերութիւնները Ատրպէյճանի հետ եւս», շեշտեց ատենապետը՝ աւելցնելով, որ սպառնալիքները դիմագրաւելու համար պէտք է ըլլանք համերաշխ։ «Այսօրուայ իրավիճակը մեզի կը պարտադրէ ըլլալ աւելի խոհեմ եւ մեր ուշադրութիւնը չշեղել այլեւայլ հարցերով, այլ կեդրոնաճալ հիմնական խնդիրին վրայ», առաջարկեց ընկ. Սարաֆեան։

Ընկ. Համբիկ Սարաֆեան ուղերձին վերջին հատուածով անդրադարձաւ նաեւ Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւններուն եւ կարեւորեց, որ անոնք ըլլան կարգաւորուած, որպէսզի իւրաքանչիւրը ստանձնէ իր պարտականութիւնները՝ յանուն երկուստեք զարգացումի։ «Սփիւռքը առանց հայրենիքի չի կրնար գոյութիւն ունենալ, սակայն կրնայ մասնակցիլ հայրենիքի զարգացումին, եթէ այդ հնարաւորութիւնը ստեղծուի», ըսաւ ան, զօրակցելով համահայկական խորհուրդի հասկացողութեան, որուն մաս կը կազմեն արեւմտեան եւ արեւելեան Սփիւռքի ուժերը՝ տանելու համախմբուած աշխատանք եւ զօրակցելու Հայրենիքի զարգացումին։ «Քսաններէն մեզի հասած պատգամը կը մնայ այն, որ մենք պարտաւոր ենք ամէն գնով աջակցիլ մեր Հայրենիքին եւ վերջ ի վերջոյ իրականութիւն դարձնել մեր երազը», եզրափակեց ընկ. Համբիկ Սարաֆեան։



Հնչակեան սովորութեան համաձայն, հանդիսութեան պաշտօնական հատուածին փակուլմը յայտարարող «Ուխտի հրաւեր» երգին միացեալ կատարումը վերահաստատում էր Քսաններու պատգամին հնչակեաններու մնայուն յանձնառութեան։ Ոգեկոչումի հանդիսութեան զեղարուեստական բաժինը ապա շարունակուեցաւ ազգային յեղափոխական երգերու կատարումով։

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՆԱԻՈՒ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՏՈԿԵԻ ՄԱՐՈՒ - TOKEI MARU

ԱԼԵՏԻՍ ՈԱԶՄԻԿ

Զմիւռնիա (Իգմիր) 1922 Սեպտեմբեր:
Ահագարիուր վայր ու թուական մը յոյներու եւ հայոց համար: Մինչեւ օրս այդ անուան ու տարեթիւն յիշատակը կը մնայ սեւ երիզով շրջանակուած: Այդ չարագուշակ օրերուն էր, որ շէնշող, կենսախայտ, բարգաւաճ ու եռուն Զմիւռնիան ենթարկուեցաւ քեմալականներու բարբարոսական յարձակումին, լափլիզող բոցերը հրոյ ճարակ դարձուցին պատմական ու բազմազգեան վաճառաշահ ոստանը: Վրէժի ու ատելութեան մոլուցքով զազազած թուրք ամբոխը՝ խորշակի մեծան արշաւեց Զմիւռնիոյ վրայ՝ կոտորելով աջ ու ասեակ, չխնայելով ոչինչ, թալանելով ու կողոպտելով համարեա ամէն ինչ, խողխողելով եւ սրահարելով խուճապի մատնուած անմեղ զոհերը ամէն տարիքի: Արդարեւ, պատմութեան մէջ պատահած հազուադէպ երեւոյթ մը, երբ ընդամենը մի քանի օրերու ընթացքին, յունաշատ ու հայաքնակ քաղաք մը կ'իյնար սուրի ու հուրի տակ, կը մոխրանային գրեթէ ամէն յուշ ու յիշատակ, կ'ածխանային եկեղեցի ու վարժարան, որքանոց ու աշխատանոց, գիրք ու մատեան, գործատուն թէ ապարանք:



Առաջին Աշխարհամարտին Դաշնակիցներուն յաղթանակէն ետք, յունական զօրքերը թափանցեցին արդէն բայքայուած օսմանեան տիրոյթներէն ներս, որ Սելւրի դաշնագիրով տրուած էր յոյներուն, ուղղուելով դէպի Անատոլիոյ սիրտը՝ Անգարա: Այս յառաջխաղացումը կը վայելէր յաղթական Բրիտանիոյ կանաչ լոյսն ու օրինութիւնը: Սակայն, Սաքարիոյ գետին մօտ, ռազմական իրավիճակը կտրուկ կերպով փոխուեցաւ: Ի վնաս յունական ուժերուն, որոնք անկանոն կերպով եւ խուճապային փախուստով նահանջեցին եւ ճակատը անպաշտպան մնաց քեմալական վայրագ խաժամուժին ընդառաջ: Եւ ահա, այդ արիւնձարաւ ամբոխը հասաւ Զմիւռնիա՝ զայն արեան բաղնիքի մէջ խեղդելու խենշէկատաղութեամբ: Յունական մամուլը կը գրէր՝ «Ինչ որ կը թողուր կրակը, կը վերջացնէր դանակը»: Անսամեշի խառնամբոխ մըն էր որ կու գար մոլեգնօրէն:

Ուշագրաւն այն էր, որ զմիւռնիացիներ մեծաւ մասամբ իրենք զիրենք կը համարէին անվտանգ ու ապահով, քանի Զմիւռնիոյ ծովափին խարիխս մետած էին իտալական, ամերիկեան, ֆրանսական նաւեր, այսինքն՝ արեւմտեան աչքեր պիտի չթոյլատրէին թուրքերը ազատօրէն շարժելու: Աւելին, բազմազգ քաղաքին մէջ կը բնակէին արտասահմանցիներ (քսանհինգ հազար. - իտալացի, ֆրանսացի, բրիտանացի, ամերիկացի եւ այլն), նաեւ՝ քաղաքին մէջ կայք հաստատած էին դիւանագիտական օտար մերկայացուցիչներ: Բայց այս բոլորը անիմաստ էին՝ քեմալականներու համար...:

Ըստ պատմաբաններու, Զմիւռնիոյ մեծ հրդեհին եւ կոտորածին զոհ գացին հարիւր հազար յոյն եւ հայ բնակչութիւն, անոնու մնացին եօթանասուն հազար քաղաքացիներ: Այս աղէտին մասին գրուած են յուշեր, պատմագիտական գիրքեր, գեղարուեստական գործեր, նաեւ՝ պատրաստուած շարժանկարներ: Ամենավայրագ կերպով, տանջահար եւ զազանային կիրքով յօշոտուեցաւ յոյն եկեղեցւոյ մետրոպոլիտ Խրիստոսթոմոս արքեպիսկոպոսը. մինչ հայոց առաջնորդը՝ Դեռնոյ եպօ. Դուրեան կարողացաւ խոյս տալ ստոյգ սպանութենէ: Այս սրտակեղծք նախճիրի մասին, 1925-ին, պատմուածք մը գրած է ամերիկացի մեծահռչակ գրող Էռնեստ Յեմինկուէ, որ այդ օրերուն կը գտնուէր Զմիւռնիա՝ որպէս զանատական Թորոնթօ Տէյլի Սթար թերթի թղթակից:

Թրքական եաթաղանէն ժողովարածներ կը հասնէին ծովափ այն յոյսով, որ քրիստոնէապատկան նաւեր պիտի փրկեն զիրենք: Բայց ի՞նչ հիասթափութիւն: Քրիստոնէայ նաւապետներ ոչ միայն փրկութեան մակոյկներ չորաւաղորեցին, ոչ միայն դուրս կարելիցանք չարտայայտեցին, այլեւ՝ եռացած ջուր թափելով օգնութիւն հայցող յոյն ու հայ բեկորներուն վրայ, արգելք հանդիսացան որ անոնք մերձեման նաւերուն: Անոնք կը պատրուակէին ըսելով, որ իրենք չէզոք երկիրներ են:

Այս ողբերգական պահուն կը պատահի բոլորովին անսպասելի դէպք մը: Այդ օրերուն, Զմիւռնիոյ նաւահանգիստ ժամանած էր ճափոնական առեւտրական նաւ մը՝ թանկարժէք իրերով բեռնաւորուած (մետաքս, գոհարեղէն, բարձրարժէք իրեր, յախճապակի): Ճափոնցի նաւապետը հեռադիտակով գննելով քաղաքէն միացող ծովափ, ժողովուրդին խուճապը, դիակներով լեցուած նաւահանգիստը, խելագարած ժողովուրդին աղէկտուր ճիչերը, կ'որոշէ փրկել զանոնք՝ ինչքան որ կրնայ: Մարդկային խիղճը հանգիստ չի թողուր զինք: Եւ կը հրահանգէ բեռնաթափել նաւը եւ փրկել մահախալած խլեակները: Քեմալական զինուորներ կը հասնին նաւ՝ արգիլելու, որ ճափոնցի նաւապետը հրաժարի այդ միտքէն, նոյնիսկ կ'ունենան խստաոճ արտայայտութիւններ: Սակայն, նաւապետը կը մնայ անդրդուելի եւ ինք կը սպառնայ թուրքերուն, ըսելով՝ որ որեւէ ոտնձգութիւն իր եւ նաւուն նկատմամբ, պիտի նկատուի անարգանք ճափոնի դրօշին ու կայսեր հանդէպ եւ սպառնալիք ճափոնի հեղինակութեան, ինչ որ լուրջ հակահարուած կրնայ գալ այդ պետութեան կողմէ: Քեմալականներ ճարահատ նաւապետին վճռական կեցուածքէն, կը լքեն նաւը եւ գլխիկոր կը վերադառնան նաւահանգիստ: Այսպիսով, 825 յոյն եւ հայ վերապրողներ կը բարձրանան նաւ ու կը փրկուին մահուան ժանիքէն: Ճափոնական նաւը զիրենք ապահով կը հասցնէ Յունաստանի ծովափը, ուր կը շարունակեն իրենց կեանքը:

Հետաքրքրական է յիշել եւ իմանալ, որ երբ ճափոնցի նաւապետը նոյնը ընել կ'առաջարկէ քրիստոնէապատկան նաւերուն եւ փրկել քրիստոնէայ խեղճ մնացորդները, անոնք նոյն անհեթեթ չեզոքութեան պատասխանը կու տան սառնասրտօրէն: Իսկ ճափոնցի նաւապետը կ'ըսէ՝ **«ԵՅԷ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒԹԻՒՆԸ ՍԱ Է, ՈՒՐԱՆ ԵՍ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԶԸԼԼԱ-ԼՈՒՄ...»**: Շառաչուն ամօթանք՝ «քրիստոնէայ» կոչուած քաղաքականութեան եւ աշխարհին:

Շարունակութիւնը տեսնել էջ 4

ԻՆՉՈՐԻ ԼԱՒ ԸՆԹԵՐԾՈՂ ՄԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՐԴԱՅ ՏԱՆԹԷԻ «ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ»

ԱՆԻ ԹՈՐԱՆԵԱՆ (ԵՐԵԱՆ)

«Չկայ աւելի մեծ վիշտ, քան երջանիկ օրերու յիշողութիւնը թշուառութեան օրերուն»
Տանթէ Ալիկիերի

Տանթէն ծնաւ Նարեկացիի մահէն շուրջ երկու դար ետք, եւ զարմանալ կարելի է, թէ որքան նման եղան հոգեւոր նոյն բարձունքներու, բայց տարբեր աշխարհներու պատկանող այս հանճարներուն ճակատագրերը:

Նարեկացին՝ լեռներու մեկուսացման մէջ իր անձկալի աղօթքներով միայնակ մաքառեցաւ մարդուն հոգիի փրկութեան համար: Մինչ Տանթէն՝ հիւսիսային Իտալիոյ խռովալոյզ դարաշրջանին, նոյնքան միմակ մնաց իր ճշմարտասիրութեան պատճառով, հեռացուած սիրելի Ֆլորանսէն որպէս դաւաճան ու անիծեալ՝ իր իսկ հայրենակիցներու աչքին:

Երկուքին համար ալ մենութիւնը դարձաւ ոչ թէ տկարութեան պատճառ, այլ մերշնչումի աղբիւր՝ ստեղծելու այնպիսի երկեր, որոնք դարբերու խորքէն մինչեւ գալիք դարերը պիտի մնան որպէս հոգիի մաքրման ուղիներ:

Գրականութեան պատմութեան մէջ քիչ են գրական այն երկերը, որոնք իրենց ազդեցութեամբ կրնան մրցիլ Տանթէ Ալիկիերիի «Աստուածային կատակերգութեան» հետ: Այս հուժկու չափածոյ ստեղծագործութիւնը ոչ միայն միջնադարեան Եւրոպայի հոգեւոր ու մտաւոր կեանքի զազաթնակէտն է, այլ այն գործն է, որ դարերով մարդուն օգնեց խորիլ բարիի ու չարի, մեղքի ու փրկութեան, սիրոյ եւ արդարութեան մասին:

Լաւ ըմբերցող մը, որ կը ձգտի իր մէջ զարգացնելու կեանքի եւ գրականութեան հանդէպ խորունկ հայեցողութիւն, չի կրնար շրջանցել այս անմահ գործը:

«Աստուածային կատակերգութիւնը» ոչ միայն միջնադարեան յուշարձան է, այլ հոգեւոր ու բարոյական ճամբորդութիւն, որ կը խօսի իւրաքանչիւր մարդու սրտին ու հոգիին:



Հեղինակը գլխաւոր հերոս Տանթէին կերպարով կը մագլցի դժոխքէն քաւարան եւ ի վերջոյ՝ դրախտ, միշտ ճշմարտութեան ու լոյսի որոնումով: Այդ ճամբան մարդ արարածի հոգեւոր ինքնաճանաչումի ընթացքի խորհրդանիշն է: Իրաւ ըմբերցողը, որ կը փափաքի բացայայտել իր ներաշխարհը, կրնայ վստահիլ մեծն Տանթէին եւ քալել անոր ուղեկցութեամբ:

Տանթէի պոեմը իր էջերուն մէջ կ'առաջարկէ բարիի եւ չարի, մեղքի ու արդարութեան, մարդկային արժէքներու խոր իմաստասիրութիւն մը: Դժոխքի շրջանները մարդկային արատներուն եւ անոնց հետեւանքներուն մանրակրկիտ քարտուք կը ներկայացնեն: Տանթէն մեղքը կը ցուցադրէ ոչ միայն որպէս կրօնական շեղում, այլ որպէս ոյժ մը, որ մարդը կը հեռացնէ իր իսկ արժանապատուութենէն: Իսկ դրախտը մարմնաւորումն է հոգեւոր բարձր խելակերպուն, որոնց մարդ պէտք է ձգտի իր ամբողջ գիտակցական կեանքի ընթացքին:

Այս ամբողջ ըմբերցողին առիթ կու տայ մտորելու եւ ինքն իրեն հարցնելու, թէ ո՞ր է իր տեղը այդ մեծ քարտէսին մէջ:

«Աստուածային կատակերգութիւնը» իտալական գրականութեան հիմնասիւններն է, բայց անոր լեզուական ու ոճական արժէքը չի սահմանափակուիր ազգայինի կամ ժամանակի մը մէջ: Պոեմը քերթողութեան տօնախմբութիւն է իր համերաշխ կշռոյթով, խորունկ պատկերավորութեամբ եւ բազմաշերտ խորհրդանշականութեամբ: (Հայերէնի թարգմանութիւնը՝ Արթուր Տայեանի)

Լաւ ըմբերցողը, որ կ'ուզէ իր մէջ զարգացնել գրական զգացողութիւն եւ վայելուչ խօսքի գնահատում, շատ բան կրնայ քաղել Տանթէի էջերէն, եւ հասկնալ, թէ ուր եւ ինչպէս է, որ լեզուն կրնայ վերածուիլ հոգեւոր ծայնի:

Որպէս մշակութային յուշարձան, այս բարդ, բայց հանճարեղ ստեղծագործութիւնը ժամանակի ընդմէջէն մեզի կը ներկայացնէ միջնադարեան Եւրոպայի հոգեւոր, քաղաքական եւ փիլիսոփայական աշխարհի պատկերը: Պոեմին մէջ կենդանի կը դառնան այնպիսի դէմքեր, գաղափարներ ու հարցեր, որոնք ձեւաւորեցին Եւրոպայի պատմութեան ընթացքը: Ճշմարիտ ըմբերցողը, որ կ'ուզէ ըմբռնել կամ առնուազն տեղեակ ըլլալ Եւրոպական ժառանգութեան, չի կրնար անտեսել այս գործը: Տանթէի խօսքերը դարձրելով կը շարունակեն ապացուցել իրենց արժէքը, որ իւրօրինակ հիմք հանդիսացաւ ժամանակակից գրական աշխարհին համար:

Պոեմին բոլոր էջերուն վրայ, որպէս մարդ էակի բարձրագոյն ձգտում, սփռուած է սէրը: Պէտքիչէ իր սիրոյ եւ հոգեւոր կատարելութեան խորհրդանիշով կը դառնայ Տանթէի լուսաւոր փարոսը: Այս սէրը, սակայն, հեռու է մարմնական կիրքէն, ան հոգեւոր շողարծակում է, որ կը բարձրացնէ մարդը իր անկումէն ու կը մաքրէ զայն:

Ճշմարիտ ըմբերցողը կը զգայ, թէ սէրը ինչպէս կրնայ մարդը առաջնորդել դէպի բարին ու ճշմարիտը:

«Աստուածային կատակերգութեան» ըմբերցումը հրաւեր է միտքի եւ հոգիի ճամբորդութեան: Այս ստեղծագործութիւնը ճամբայ կը բանայ ժամանակի փորձութիւնները յաղթահարած ճշմարտութիւններուն եւ բարոյական արժէքներուն համար:

Այն ըմբերցողը, որ գրական նուրբ քիմք ունի եւ կ'ուզէ լուսաւորել իր հոգին, կրնայ Տանթէի հետ միասին վերապրիլ այդ անզուգական ճամբորդութիւնը եւ զգալ գրականութեան բարձունքներուն շունչը:

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՆԱԻՈՒ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակում էք 3-էն

Այս իւրայատուկ պատմական դրուագին մանրամասնութեանց, ճափոնական նաւուն փրկարար արարքին եւ նաւապետին մարդկային առաքինութեան ու հայ-ճափոնական բարեկամական յարաբերութեան համապարփակ բացայայտումն ու ուսումնասիրութիւնը կը պարտինք երկու շնորհալի եւ համակրելի հայուհիներու՝ պատմաբան, դասախօս, գիրքերու հեղինակ Թեհմինէ Մարտոյեանին եւ տնտեսագետ, միջազգայնագետ, ճափոնագետ Աննա Վարդանեանին. օրինակելի անձնաւորութիւններ անտարակուսելիօրէն:

Թ. Մարտոյեան լայնօրէն ուսումնասիրած եւ հրատարակած է Զմիւռնիոյ ցեղասպանութեան վերաբերող ճիշդ տեղեւորումներ: Բարեխիղճ գիտաշխատողը երեւան համառոտ եւ հրապարակած է այն մանրամասնութիւններն ու անոնց հետեւանքները, որոնք պատահեցան 1922 Սեպտեմբերին եւ փաստերու հիման վրայ հաստատած՝ թէ Զմիւռնիոյ աղէտը հայոց եւ յոյներու ցեղասպանութեանց շարունակութիւնն էր՝ քեմալական ձեռագիրով: Իր հերթին Աննա Վարդանեան հետեւողականօրէն ընթացած է ճափոնական նաւուն հետազոծով, պրպտած ճափոնցիներու դրական վերաբերմունքը հայոց նկատմամբ: Կարելի է ըսել, որ ան նոր հորիզոն բացած է հայ-ճափոնական յարաբերութեանց մէջ: Եւ ոչ միայն ճափոնի ուղղութեամբ, այլեւ՝ Յունաստանի, եւ բացայայտած այն յոյներու շառաւիղները որոնք փրկուեցան ճափոնական նաւուն շնորհիւ: Գրող Սոնա Մանուկեան այս առնչութեամբ կը գրէ՝ «Կարող էք ասել քանի՞ պարէլ (barrel) նաֆթ արժէր նաւապետի մարդկային արարքը, եւ կա՞յ այնպիսի հարստութիւն, կաշառք, լինի ոսկի, խաւիար, դղեակ կամ լողաւազան, որի հետ կարելի է փոխել նաւապետի վեհանձնութիւնը: Խոնարհումս ճափոնացի ժողովրդին եւ իր արժանաւոր զաւակին»:

Յաւելեմք, որ Թեհմինէ Մարտոյեանի Զմիւռնիոյ ցեղասպանութեան նուիրում գիտական մենագրութիւնը լոյս տեսաւ 2024-ին՝ Երեւանի Պետական Համալսարանի հրատարակչութեամբ: Իսկ Աննա Վարդանեանի պատկերագիրքը՝ 2023-ին: Այս մասին հրապարակային միջոցառում մըն ալ կատարուեցաւ Հայաստանի յունական համայնքներու գրասենեակին մէջ (Երեւան - Տիգրան Մեծի պողոտայ), 17 Մայիս 2025-ին, ուր ցուցադրուեցաւ այս հետաքրքրական պատմութեան անիմացիոն ֆիլմը, որուն հեղինակն է յոյն բեմադիր Զափոս Սամուլադասը:

ՄԱՀԱԶԴ

Տիկին Լեւա Վառվառեան եւ դստերը՝ Նագիկ, Վիքորիա, Հերմին եւ Կարինէ Վառվառեան քոյրեր եւ եղբայրներ
Եւ համայն ընտանեկան պարագաներ կը գուժեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբոր, հօրեղբոր, մօրեղբոր եւ հարազատին՝

ՎԱՐԱՆ ՎԱՌՎԱՌԵԱՆԻ

(Ծնեալ 1957, Պէյրութ)

անակնկալ մահը, որ պատահեցաւ Ֆրանսայի մէջ:
Յուշարկաւորութեան մանրամասնութիւնները կը տեղեկացնենք մամուլով:



Կազմակերպութեամբ՝

Հ.Մ.Մ. Պէյրութի Սկաուտական Խորհուրդին

ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Մ.-ի Սկաուտութեան Հիմնադրութեան 90-ամեակին առիթով



Մասնակցութեամբ՝
Սիրում Երգիչ

**Հրաչ Տաւուտեանի
եւ «Երազ» Նուագախումբին**

Շաբաթ, 5 Յուլիս 2025, երեկոյեան ժամը 8:30-էն սկսեալ,
«Millennia» ճաշարանի շէնք սրահին մէջ, Ֆուար Միթիլիաս:

Յաւելեալ մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել 71 204 654 թիւին

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԱՅՍՕՐ

1 Յուլիս 2025: Տարուան 182-րդ օրն է:
2025-ի աւարտին կը մնայ 183 օր:

Դէպքեր-տօներ

Ճարտարապետութեան համաշխարհային օր – Տօն՝ նուիրում ճարտարապետութեան մարդակեղրոն առաքելութեան՝ կառուցել միջավայր մը, որ արժանապատիւ է, յարմար եւ գեղեցիկ մարդկային կեանքի համար:

Հայաստան – Դատախազութեան աշխատողներու օր – պաշտօնական տօն, երախտագիտութիւն յայտնելու ՀՀ դատախազութեան կազմին՝ օրէնքի գերակայութեան պահպանման, յանցագործութիւններու դէմ պայքարի եւ իրաւունքի իրաւորման մէջ ունեցած ներդրումին համար:

Անկախութեան օր – **Պուրունտի եւ Ռուանտա** – Երկու Կեդրոնափրկեան երկիրներ 1962 թուականին անկախացան Պելճիքայէն՝ վերջ դնելով գաղութատիրական կառավարման:

Գանատայի օր – Տարեկան պետական տօն, նշուող իբրեւ **Գանատայի Տօնին-Խոնի հիմնադրութեան օր (1867):**

1535 – Սըր Թոմաս Մոր կը կանգնի դատարանին առջեւ՝ իբրեւ դաւաճան: Ան հրաժարած էր ընդունելու թագաւոր Հենրի Ա.-ը իբրեւ Անգլիական եկեղեցւոյ զուլիս: Իր սկզբունքային դիրքորոշման համար գլխատուեցաւ:

1908 – «SOS» ազդանշանը կը հաստատուի որպէս միջազգային տագնապի խորհրդանշան:

1921 – Շանկայի մէջ հիմնադրուեցաւ **Հիմաստանի Կոմունիստական Կուսակցութիւնը:**

1960 – **Սոմալի կը հռչակէ իր անկախութիւնը**՝ վերջ դնելով բրիտանական ու իտալական գաղութատիրութեան:

1966 – Ֆրանսան կը լքէ ՆԱՅՕ-ի զինուորական կառոյցը՝ նախագահ Շառլ Ժոլի նախաձեռնութեամբ՝ նպատակ ունենալով ապահովել զինուորական ինքնիշխանութիւն եւ անկախ ռազմավարութիւն:

1968 – Ստորագրուեցաւ Միջուկային զէնքի չտարածման մասին պայմանագիրը: ԱՄՆ, ԽՍՀՄ, Մեծ Բրիտանիա եւ 59 երկիր յանձնառու դարձան արգելակելու միջուկային սպառազինման աճը՝ ի շահ համաշխարհային անվտանգութեան:

1979 – Sony կը ներկայացնէ իր յեղափոխական Walkman սարքը: Առաջին դիրակիր երաժշտական նուագարկիչը կը փոխէ մարդոց երաժշտութիւն ունկնդրելու սովորութիւնը:

1997 – Հոնկ-Բոնկը պաշտօնապէս կը վերադարձուի Հիմաստանին՝ վերջ դնելով 156-ամեայ բրիտանական գաղութատիրութեան:

2002 – Սկսաւ գործել Միջազգային Քրեական Դատարանը:

2013 – Խրուաթիան կը միանայ Եւրոպական միութեան՝ իբրեւ 28-րդ անդամ պետութիւն:

1937 – Էմիլիա Ըրիարթ՝ նշանաւոր ամերիկացի կին օդաչուն, կը կորսուի Խաղաղական ովկիանոսի վրայ՝ աշխարհի շուրջն առանց դադարի թռչելու փորձի ընթացքին:

Ծնունդներ

1961 – Տիանա, Կալեսի արքայադուստր, 1981-1996 թուականներուն եղած է արքայազն Զարգի կինը: Ամուսնութեան ընթացքին 1997-ին ցնցեց աշխարհը:

1934 - Ալիսիա Թերզեան, արժանթինահայ խմբավար, դաշնակահար, երաժշտագետ եւ հասարակական գործիչ:

1967 - Փամելա Տեմիզ Անտրոյսըն, գանատացի դերասանուհի եւ մոտել, որ հռչակաւոր դարձաւ «Փլէյպոյ» ամսագրով:

1968 – Յովհաննէ Պապիսեան, հայ դերասան, երգիչ եւ նկարիչ, ստեղծագործած է թատրոնին, երգարուեստի ու կերպարուեստի դաշտերուն մէջ:

1977 - Ճեմիքա Ուրիկա Մէյր, ամերիկացի-շուէտացի կենսաբան եւ ՆԱՍԱ-ի տիեզերագնաց, 2019-ին մասնակցած է «Սոյուզ ՄՍ-15»-ով իրականացուած տիեզերական առաքելութեան: Իր թռիչքը տեւած է 204 օր, եւ կատարած է 3 տիեզերական զբօսանք:

1937 - Կալիա Նովենց, հայկական թատրոնի եւ ֆիլմարուեստի սիրուած դերասանուհի: 1985-ին Վենետիկի փառատօնին մէջ արժանացած է Ժիրիի յատուկ մրցանակին:

1937 - Ժազ Սուփրիկեան, խորհրդային շրջանի հայ ֆուլպուլիստ եւ մարզիչ:

1926 - Հայկ Վարդանեան, արձակագիր, որ 1950-ականներէն անդամ եղած է ԽՍՀՄ գրողներու միութեան: Ստեղծած է պատմուածքներ եւ վիպակներ:

1937 - Կարէն Զանիբեկեան, հայ բեմի ու ֆիլմարուեստի վաստակաւոր դերասան, երկար տարիներ եղած է պետական թատրոնի առաջատար դերասան:

1950 - Յարութ Փամպուքեան (Ձախ Յարութ), երգիչ, որ ժողովրդականութիւն ձեռք բերած է ազգային եւ հայրենասիրական երգերով:

1962 - Սէյրան Օհանեան, գնդապետ եւ ռազմական գործիչ, որ դեր ունեցաւ Արցախեան եւ հայ-ատուրպէճանական պատերազմներուն: Եղած է Արցախի եւ Հայաստանի պաշտպանութեան նախարար:

Մահեր

1991 - Վահագն Բագրատունի - դերասան ու բեմադրիչ, որ կը ներկայացնէր հայ թատրոնի մտքի ու ձեւի բարեւաման սերունդը: Նշանաւոր դերասան Վաչէ Բագրատունիի որդին:

2022 - Լեւոն Գաթրճեան - սփիւռքահայ երգիչ, յատկապէս ճանչցուած է Սայաթ-Նովայի ու աշուղական երգերու կենդանի մեկնաբանութեամբ:

2004 - Մարլոն Պրանտո - ամերիկացի առասպելային դերասան եւ մշակութային խորհրդանիշ, որ նոր էջ բացաւ ժամանակակից դերասանութեան մէջ:

ARARAD DAILY NEWSPAPER

Tel.-Fax: 01-565599 | P.O.Box: 175275 Mar Mikhael
Beirut | Lebanon | www.araraddaily.com
email: araradoratert@gmail.com

ارارات جريدة سيليكية يومية أرمينية
تصدر عن شركة ماسيس للصحافة والنشر (ش.م.م.)